

Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter

En intervjustudie ur förskollärarperspektiv

Lärarytbildningen, ht 2009
Examensarbete, 15 hp
(Avancerad nivå)
Författare: Sanna Bergenholtz
Fanny Wall
Handledare: Monica Johansson

Resumé

Arbetets art: Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp
Högskolan i Skövde
Titel: Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter
En intervjustudie ur förskollärarperspektiv
Sidantal: 28
Författare: Sanna Bergenholtz och Fanny Wall
Handledare: Monica Johansson
Datum: januari 2010

Nyckelord: Utomhuspedagogik, barn med koncentrationssvårigheter

Barn med koncentrationssvårigheter är ett framträdande problem i skolor och därav blir det intressant att se hur utvecklingsmöjligheter kring dessa barn kan ske i förskola. Studiens syfte är att utifrån ett förskollärarperspektiv undersöka hur utomhuspedagogik kan påverka barn med koncentrationssvårigheter. Den metod som ligger till grund är en kvalitativ forskningsansats med intervjuer vilka avser att beskriva förskollärares uppfattningar. Den kunskap vi sökt kräver erfarenhetsbaserade svar och därför valdes respondenter bland förskollärare med minst ett par års erfarenhet av daglig förskoleverksamhet. Resultatet visar bland annat att utomhuspedagogik uttrycks vara en väsentlig del av verksamheten. Specifikt för barn med koncentrationssvårigheter ger utomhuspedagogiken ökade möjligheter till rörelsebehov, frisk luft och återhämtning. Begreppet *koncentrationssvårigheter* är inget som används i förskola för att beskriva dessa barn. I samband med utomhuspedagogik bör det finnas variationsrika utemiljöer. En slutsats som kan dras från detta är att en, av förskollärare, reflekterad utomhusmiljö med både fri lek och planerade aktiviteter ger barn med koncentrationssvårigheter möjligheter att få ökad koncentrationsförmåga.

Abstract

Study: Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp
University of Skövde

Title: The outdoor education's impact on children with concentration difficulties
An interview study from pre-school teachers' perspective

Number of pages: 28

Author: Sanna Bergenholtz, Fanny Wall

Tutor: Monica Johansson

Date: January 2010

Keywords: Outdoor education, children with concentration difficulties

Children with concentration difficulties are to a great extent a problem in schools and therefore it becomes interesting to see how possibilities around these children can appear in pre-school. From a pre-school teacher's perspective, the study aims to provide a deeper understanding of how outdoor education can influence children with concentration difficulties. The method of the study is a qualitative research run-up with interviews that intends to describe pre-school teachers' views. What we applied for requires experience-based answers, and therefore, pre-school teachers with at least a couple of years experience of daily pre-school activity were selected. The result shows, among other things, how outdoor education is an important part of daily activities. Specific for children with concentration difficulties, outdoor education gives increased possibilities for movement, fresh air and recovery. The concept of concentration difficulties is not used in pre-school in order to describe these children. In connection with outdoor education there should be rich variations of outdoor environment. In conclusion reflected outdoor environment that provides both free play and planned activities gives children with concentration difficulties possibilities to increase their power of concentration.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	1
1.1	Inledning	1
1.2	Syfte	2
1.3	Tidigare forskning.....	3
1.3.1	Litteratursökning	3
1.3.2	Utomhuspedagogik.....	3
1.3.3	Barn med koncentrationssvårigheter	4
1.3.4	Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter.....	5
1.3.5	Begreppsförklaringar	7
2	Metod	8
2.1	Metodval	8
2.2	Urval	8
2.3	Genomförande.....	10
2.4	Analys	11
2.5	Trovärdighet.....	13
2.6	Forskningsetik.....	13
3	Resultat.....	15
3.1	Utomhuspedagogik	15
3.2	Barn med koncentrationssvårigheter – definition och bemötande.....	16
3.3	Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter	17
4	Diskussion	21
4.1	Metoddiskussion	21
4.2	Resultatdiskussion.....	22
4.3	Förslag till fortsatt forskning	26
4.4	Avslutning.....	26
	Referenser.....	27
	Bilaga 1-2	

1 Bakgrund

I avsnittet nedan följer de bakgrundsdelar som ligger till grund för vår studie. Först är det en inledning som presenterar våra motiv bakom valet av ämne. Sedan följer studiens syfte samt en presentation av tidigare forskning satt i relation till vår studie.

1.1 Inledning

Under vår utbildnings gång har vårt intresse ökat om problematiken som kan finnas runt barn med koncentrationssvårigheter och vad förskollärare kan göra för att öka möjligheten till utveckling för dessa barn. Vår uppfattning är att det belyses allt mer ofta ur ett skolperspektiv därav ser vi också att ett förskollärarperspektiv kan ge oss nya infallsvinklar kring detta område. Persson (2009) framställer att var sjätte barn i en barngrupp har behov av någon form av särskilt stöd. Detta visar på vikten av att reflektera och belysa en av de svårigheter som kan ligga bakom. Orsaker och anledningar till varför barn har koncentrationssvårigheter kan det finnas olika förklaringar till. Det är dock inget vi lägger vikt vid denna studie, utan fokus för oss blir utvecklingsmöjligheter för dessa barn. Ett av förskollärares mest grundläggande styrdokument är Läroplan för förskolan Lpfö 98 (Utbildningsdepartementet 1998) som framställer att:

Den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn i förskolan(...). Alla barn skall få erfara den tillfredställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen. (s. 5)

Vad som för oss blir intressant i en fördjupning om barn med koncentrationssvårigheter, är den miljö som kan ligga till grund för utveckling. Det kan vara en rad olika faktorer som har betydelse för utveckling och lärandemiljön. Men dess innehåll och metoder behöver inte vara densamma för alla barn. Som blivande förskollärare menar vi att det är viktigt att lära känna alla barn så den miljö som kan lämpa sig mest utvecklande för det specifika barnet uppmärksammas. Läroplan för förskolan Lpfö 98 (Utbildningsdepartementet 1998) formulerar följande:

Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö. (s. 7)

Vi finner det viktigt att ventilera detta ämne för att undersöka hur utomhuspedagogik kan påverka barns möjligheter till utveckling. Det är lärandetillfällena som ska justeras efter de specifika barnen och inte tvärtom. Därför blir det viktigt att utgå från barnen. Genom förskollärares uppfattningar vill vi belysa hur barn med koncentrationssvårigheter kan påverkas av utomhusmiljön.

1.2 Syfte

Studiens övergripande syfte är att bidra till kunskap om utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter.

Mer specifikt är syftet att undersöka och belysa förskollärares uppfattningar om utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter i förskolans verksamhet.

Begreppen *utomhuspedagogik* och *barn med koncentrationssvårigheter* ger stora tolkningsmöjligheter och är begrepp som är mycket vida. Med tanke på studiens syfte blir det därför viktigt att som en del av resultatet också presentera vad utomhuspedagogik och barn med koncentrationssvårigheter kan innebära för förskollärare.

1.3 Tidigare forskning

En grundläggande reflektion vi har haft som utgångspunkt vid genomgången av den tidigare forskningen är hämtad från Stukát (2005). Författaren förklarar att när litteratur ska behandlas är det primära att utgå från det *aktuella kunskapsläget*. Det är något vi tagit fasta vid när vi läst och hanterat vår litteratur. Utifrån den tidigare forskningen har vi valt att använda vissa utgångspunkter vid vår analys. För dessa hänvisar vi vidare till kapitel 2.4.1.

1.3.1 Litteratursökning

För att finna utgångspunkter till studien var vårt första steg att söka artiklar (elektroniska tidskrifter) och litteratur utifrån de nyckelord som går att finna i vårt syfte. De sökmotorer som använts är Högskolan i Skövdes bibliotekskatalog, Mariestad bibliotekskatalog, Tibro bibliotekskatalog, Libris (nationellt bibliotekssystem), ERIC (databas inom utbildning och pedagogik), Högskolan i Skövde - nordiska pedagogiska artiklar, Google Scholar (artikelsök) samt Google.se (allmän sökmotor). Ett återkommande arbetssätt för oss har varit att granska de artiklar och böckers referenslistor vi har funnit intressanta. På så sätt har vi kunnat söka ytterligare värdefull litteratur för vår studie. Rienecker och Stray Jørgensen (2002) klargör detta arbetssätt som kedjesökning, där lämplig litteratur hittas från en text till en annan. På detta sätt har vi i litteraturen gått från för oss tidigare kända författare och förlaget Studentlitteratur till okända och nya svenskspråkiga och engelskspråkiga artiklar.

De böcker vi har påträffat har delats upp och vi har koncentrerat oss på hälften var. Vid bearbetning av böckerna har vi tagit inspiration från Rienecker och Stray Jørgensen (2002) och deras beskrivning av olika sätt att läsa. En första översiktsläsning har gjorts för att se om böckerna enligt oss kvalificeras för nästa steg, selektiv läsning. Med selektiv läsning menar författarna att böckerna läses för att hitta särskild information. För oss intressanta och mersägande stycken har vi sedan belyst för varandra. De artiklar som ligger till grund för studien har vi båda fördjupat oss i. Artiklarnas resumé (abstract) har varit det första vi läst för att få inblickar i de aktuella artiklarna. Därefter behandlade vi båda (en blandning mellan selektiv läsning och normalläsning) artiklarna eftersom de är primär litteratur.

1.3.2 Utomhuspedagogik

Szczepanski, Malmer, Nelson och Dahlgren (2006) förklarar att utomhuspedagogik kan ses som utvecklingsmöjligheter genom aktivitet utomhus. Det är således en av många metoder för lärande och utveckling och ger också möjlighet till frisk luft och motion. Med utomhuspedagogik som metod kan känsla, agerande och reflektion mötas. Författarna menar att den institutionaliserade inomhusmiljön ibland kan begränsa dessa. Det handlar mycket om den pragmatiska teorin som innebär att utveckling kan ske genom praktiska erfarenheter, främst i utomhusmiljön. Szczepanski m.fl. (2006) skildrar utomhuspedagogik på följande sätt:

Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflexion, grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer. (s. 90)

Vidare ses utomhuspedagogiken som en möjlighet att stärka utvecklingsmöjligheter genom den fysiska aktiviteten och rörelsen. Szczepanski m.fl. (2006) poängterar dock att utomhuspedagogik inte nödvändigtvis är mer helhetsbetonad än de utvecklingsmöjligheter som går att finna inomhus. Utomhuspedagogik bör ses som en alternativ undervisningsmetod. Författarna menar att det finns belägg från bland annat vetenskapliga studier som visar att utomhuspedagogiken skapar en rörelseintensiv lärandeform. Barn ges möjlighet att få utlopp för sina naturliga rörelsebehov.

Westerlund och Andersson (2008) beskriver förskolans gård och hur den kan se ut för att bejaka barns utvecklingsmöjligheter. Förskolegården bör vara naturinspirerad med exempelvis träd och buskar. Kullar, stenblock och trädstammar kan också vara ett komplement, bland annat ur ett motoriskt perspektiv. Författarna menar att det finns ett sammanhang mellan utomhusvistelser och barns hälsotillstånd. En utökad och reflekterad förskolegård kan förbättra barns välbefinnande när det gäller bland annat grovmotorisk förmåga och koncentration. Grahn, Mårtensson, Lindblad, Nilsson och Ekman (1997) poängterar dock att utemiljön kan vara lustdödande för lekutveckling, försvåra lekar i smågrupper eller dämpa barns upptäckarglädje. Detta gäller när utemiljön inte är genomtänkt eller reflekterad samt saknar nya saker att upptäcka. Författarna redovisar likt Westerlund och Andersson (2008) att en väl fysiskt utformad utomhusmiljö behövs. Med det bör miljön vara skapad för att inge trygghet, vilket Grahn m.fl. (1997) avser är mer eller mindre helt grundläggande för utveckling.

1.3.3 Barn med koncentrationssvårigheter

Enligt Berglund (2000) finns det flera svenska studier som resulterat i slutsatsen om att koncentrationssvårigheter är det ledande problemet i skolor. Det är därutöver också vanligare i miljöer som innehar stor social belastning. Författaren förmodar att begreppet *koncentrationssvårigheter* är ett vanligt begrepp som ofta får beskriva elevers svårigheter i skolan. Det är dock svårt att definiera och därav saknas en allmän innebörd av begreppet. Detta kan i sin tur vara en förklaring till varför det blir ett ledande problem. Olsson och Olsson (2007) klargör även att antalet barn med koncentrationssvårigheter har ökat i stor utsträckning det senaste decenniet. Författarna skildrar också hur barn som växer upp i en miljö där konflikter och oro ständigt utgör en del av vardagen kan bidra till koncentrationssvårigheter. Det kan till exempel vara att föräldrar bråkar på morgonen och det leder till att barn får svårt att koncentrera sig under dagen. En otrygg och osäker hemmiljö som saknar struktur gör att barn saknar vuxna förebilder som kan främja utveckling och koncentration, menar författarna. På sikt kan sådant också yttra sig som koncentrationssvårigheter i förskolan. Olsson och Olsson (2007) menar att det ter sig ännu värre om förskolemiljön är stökig. Barn får svårt att uppfatta direktiv och regler, har lätt för att överreagera samt söker bekräftelse.

Kadesjö (2007) beskriver de barn som för förskollärare kan vara svårtolkade, svårförståeliga och har svårigheter med koncentrationen. Dessa barn uppfattas även många gånger som bråkiga och stökiga. Berglund (2000) försöker sig på en kognitiv definition av begreppet som en oförmåga att fokusera ett problem, sätta upp en plan samt genomföra. Författaren menar också att det bör likväl finnas en motorisk definition med impulsivitet, temperament och energi inräknat.

Genom Berglund (2000) och den studie som genomförts (om lärares definition på barn med koncentrationssvårigheter) går det att urskilja att svårt att sitta still (rörelsebehov) med en koppling till det socioemotionella är vanliga definitioner bland lärare. De åtgärder som i studien ovan är vanliga handlingar bland lärare är olika former av åtgärdsprogram, specialpedagogik samt organisatoriska åtgärder. Några djupare belysningar görs inte och därmed diskuterar inte Berglund (2000) eventuella befintliga miljöer som åtgärder.

Olsson och Olsson (2007) beskriver en regelbunden och pågående åtgärd som kan underlätta för barn med koncentrationssvårigheter och det är barnobservationer. Genom observationer kan intresse, kroppshållning, minspel och annat uppmärksammas. Det kan gå att försöka förstå huruvida ett barn är motiverad inför en uppgift eller inte och om koncentrationen antas vara bibehållen under uppgiftens gång. Författarna menar också att reflektion över miljön runt barn med koncentrationssvårigheter är av stor vikt. Det som enligt Olsson och Olsson (2007) är att föredra är en lugn och strukturerad miljö som kan ge en positiv inverkan. Enligt Grahn m.fl. (1997) är barns koncentrationsförmåga en komplicerad fråga och komplext att observera men väl värt den tid och kraft det tar. Detta eftersom det kan ge tänkbara resultat för personal att kunna agera.

1.3.4 Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter

Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) menar att beteckningen *rörelse* används mer frekvent i förskola än i skola där begreppet *fysisk aktivitet* är mer vanligt. Författarna avser att det enligt olika styrdokument är förskolans plikt att utgå från barns naturliga rörelsebehov. Det ska finnas en balans mellan planerad och oplanerad fysisk aktivitet. Ett obesvärat och målinriktat rörelsemönster utvecklar sinnen, fysiska egenskaper och motorik, förklarar Grindberg och Langlo Jagtøien (2000). Strotz och Svenning (2004) skildrar planerad utomhuspedagogik som roliga och händelserika utomhusaktiviteter men bör anpassas till säsong, ålder, gruppstorlek och plats. Det är också viktigt att utomhusaktiviteterna bedrivs på en plats som har tydlig anknytning till aktiviteten. Handlar den planerade utomhusaktiviteten om exempelvis sjödjur är det angeläget att det finns tillgång till en sjö. Utan detta kan barn lätt tappa intressent, menar Strotz och Svenning (2004) och intresseplanerad utomhuspedagogik ur ett perspektiv för barn med koncentrationssvårigheter ter sig därför väsentligt för utveckling.

Öhman och Sundberg (2004) skildrar hur utomhuspedagogik som utvecklingsmetod för barn ger ökade fysiska aktiviteter. Den ökade rörelsen bland barn förbättrar deras hälsa. Författarna menar emellertid att detta kan vara detsamma som den inomhusaktivitet som sker på exempelvis idrotten. Den skillnad som dock kan dras är att idrott ofta innebär bestämda mål och syfte. Medan utomhusaktiviteterna många gånger är fri lek och utan bestämt syfte får de handlingar barn gör ett annat värde. Vidare förklarar Öhman och Sundberg (2004) att i den fria leken har barn också vilja, motivation och intresse. Vilket inte alltid är fallet vid planerade aktiviteter, så väl inomhus som utomhus. Olsson och Olsson (2007) förklarar emellertid att planerad utomhuspedagogik kan ge barn med koncentrationssvårigheter större möjligheter att få uppleva en lärandesituation med flera sinnen, vilket kan öka förståelsen för situationen. Ericsson (2004) skildrar i sin tur att i utomhusmiljön finns det naturliga sysselsättningar för barn. Olika omgivningar och

miljöer kan vara utformade på sådana sätt att de ter sig mer eller mindre lämpade för olika barn och olika behov. Författaren menar att utomhusmiljön är en miljö som fungerar för barn trots olika förutsättningar och behov. Naturen är alltså inte dömande på det sätt att omgivningen skiljer på olika individer. I utomhusmiljön vistas barn utifrån egna förutsättningar och villkor och det kan leda till mental styrka vilket underlättar nya situationer i vardagen.

Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) beskriver orsaker som kan ligga bakom koncentrationssvårigheter. Om barn inte har automatiserat sitt rörelsemönster kan de enligt författarna inte frigöra kognitiv kanalkapacitet för att kunna koncentrera sig på andra områden. Författarna beskriver kanalkapacitet likt följande:

Kanalkapacitet betecknar den informationsmängd som kan förärbettas per tidsenhet, och här finns en gräns. Om det blir för mycket som måste förärbettas blir inte prestationen fullgod. (s. 59)

Därför ter det sig grundläggande för barn att få utlopp för rörelsebehov så automatisering kan främja övriga utvecklingsområden. Brügger och Szczepanski (2007) förklarar också att utomhuspedagogik blir allt vanligare i och med den forskning som bedrivs demonstrerar att utomhusaktivitet är positivt för hälsa, motorik och utveckling. Det är dock en bit kvar tills utomhuspedagogik ges ett naturligt inslag i lärarutbildningar och därför är förskollärare och lärares uppfattningar om utomhuspedagogik av stor betydelse för det som sedan kommer att beröra barn, menar Brügger och Szczepanski (2007).

Grahn m.fl. (1997) beskriver en standardiserad ADDES-metod (Attention Deficit Disorder Evaluation Scale) som använts vid de observationer som framställs i den studie som beskrivs där jämförelser har gjorts mellan två förskolor. ADDES-metoden är ett test grundat i att undersöka hur stora barns koncentrationsförmågor är. Det är en utarbetad metod som syftar att ha en utsträckt testperiod och de testvärden som uppkommer sätts i relation till den miljö barnen befinner sig oftast i. Studien visar hur barn på den ena förskolan är (förutom fyra undantag) mer koncentrerade och mindre rastlösa än på den andra. Skillnader på utomhusmiljön är bland annat att förskolan med bättre koncentrationsförmåga bland barn ligger utanför tillhörande samhälle, har trädgård, skogsparti och snickar- och målarverksamhet. Förskolan med sämre koncentrationsförmåga bland barn ligger centralt i en stor stad med arkitekiskt landskap med hårdgjord mark där växtlivet är limiterat till enskilda planteringar. De fyra undantag den senare beskrivna förskolan enligt studien gav bättre resultat är bättre ordning på saker, mindre glömska, bättre koll på rutinordningar och byte av aktivitet sker inte lika ofta. En slutsats kan alltså vara att arkitekiskt och av människan framställd utemiljö kan främja barn med koncentrationssvårigheter likväl som den mer naturliga utemiljön.

Utifrån den tidigare forskningen kan vi dra vissa slutsatser, bland annat att utomhusmiljö kan ge ökad koncentrationsförmåga. Vidare kan vi med den tidigare forskningen förstå att begreppet koncentrationssvårigheter är stort och innefattar mycket och barn med koncentrationssvårigheter påverkas av den miljö de befinner sig i. Detta har blivit de teoretiska utgångspunkter som finns beskrivna under analysen (kapitel 2.4.1).

1.3.5 Begreppsförklaringar

Sammantaget utifrån den tidigare forskningen förstår vi begreppen *barn med koncentrationssvårigheter* och *utomhuspedagogik* utifrån nedanstående förklaringar.

Barn med koncentrationssvårigheter innebär för oss de barn som ofta uppmärksammas eftersom de kan uppfattas som oroliga, ofokuserade, har svårt att sitta still samt har svårt att genomföra den uppgift de har framför sig. De barn som kan beskrivas som barn med koncentrationssvårigheter är en stor och komplex grupp där det ena barnet i jämförelse med det andra är unikt.

Utomhuspedagogik är ett samlat begrepp som för oss står för en rad olika innehåll. Dels innebär utomhuspedagogik de lärandetillfällen som sker utanför förskolans väggar och som både kan vara medvetet planerad eller ske som spontana inlägg. Begreppet står dels för en lärandemiljö som skiljer sig från den traditionella där exempelvis en musikstund eller målarstund kan ske utomhus.

2 Metod

Under metoddelen redogörs för studiens tillvägagångssätt, vad som har gjorts och varför. Det innebär en redovisning av metodval, urval, genomförande, analys och trovärdighet. Till sist redogörs för forskningsetiska aspekter.

2.1 Metodval

För att fördjupa oss om förskollärares uppfattningar grundar sig denna studie på en kvalitativ forskningsansats. Starrin och Svensson (1994) beskriver hur den kvalitativa forskningsansatsen relaterar till bland annat egenskaper, beteenden, erfarenheter och handlingar, som alla kan svara till att beskriva en människas uppfattningar om någonting. Som studiens syfte rubricerar vill vi undersöka förskollärares uppfattningar om hur utomhuspedagogik kan påverka barn med koncentrationssvårigheter.

Starrin och Svensson (1994) menar att det kvalitativa är det som går att uppleva, medan det kvantitativa är det som blir statistiskt och mätbart. Med en kvantitativ forskningsansats med bland annat enkätintervjuer som utgångspunkt kan möjligheten till följdfrågor försvinna, vilka ger ett större djup till att skapa tolkningar av människors uppfattningar. Med kvantitativ metod kan studiens syfte istället bli att söka en bredd, finna jämförelser och hitta olika samband. Kvantitativ metod blir mer lämplig om syftet med studien är att få en mer generell mätbar uppfattning.

Stukát (2005) förklarar att en del i metodvalet är ett tydliggörande av intervjufrågornas framställning och en presentation av vilken intervjumetod som använts. Vi har tagit inspiration från Kvale (2009) som använder en viss speciell form på intervjuerna, men som inte nödvändigtvis behöver hänvisa direkt till en särskild teori (exempelvis fenomenologin eller hermeneutik). Vår utgångspunkt är att genomföra och analysera intervjuer för att söka svar kring vårt syfte.

I denna studie används en halvstrukturerad forskningsintervju (djupintervjuer) som Kvale (2009) menar lägger tonvikten vid respondentens upplevelse av ämnet. Frågorna ställs i en bestämd ordning men med inslag av följdfrågor när intervjuaren anser det nödvändigt. Intervjufrågorna ska underlätta för intervjuaren att föra samtalet framåt. Frågorna ska vara ställda på ett sådant sätt att mycket finns att säga.

2.2 Urval

I studien har intervjuer genomförts med fem förskollärare från två olika förskolor, som vi benämner förskola 1 och förskola 2. Enligt Kvale (2009) ligger studiens syfte till grund för antal respondenter och vilken typ av respondent som intervjuas. Fem respondenter bedömer vi vara skäligt med tanke på studiens storlek så väl som syfte. Stukát (2005) beskriver också att för många intervjuer kan bli tidskrävande. Resultatet riskerar därför på grund av tidsbrist att bli ytligt eftersom analysen blir tunn.

Att det är förskollärare vi intervjuat följer sig naturligt eftersom det är förskollärares uppfattningar om utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter som är det centrala för studien. Det som också har påverkat val av respondenter har varit förskollärares möjlighet och vilja att ställa upp vid den tid för intervju vi föreskrivit.

Vidare menar Stukát (2005) att respondenterna bör väljas med stor omsorg och reflektion där resultatet inte behöver begränsas till enbart respondenterna utan att det ska till viss mån, om möjligt, gå att dra någorlunda allmänna slutsatser. Därför valdes två kommunala förskolor utan profilering med erfarna förskollärare. De två förskolor som valdes var förskolor vi haft kontakt med tidigare och med tanke på avsatt tid för studien föll det sig naturligt att kontakta förskolor som sedan tidigare känner till oss. Det blir av stor vikt för resultatet att förskollärarna har minst ett par års erfarenhet av daglig förskoleverksamhet, eftersom det vi söker till stora delar kräver erfarenhetsbaserade svar.

2.2.1 Bortfall

Vi hade som intention att intervjua sex förskollärare, dock var en förskollärare sjuk vid intervjutillfället och nytt tillfälle gick inte att genomföra inom avsiktlig tid. Så vi har intervjuat två förskollärare från förskola 1 och tre förskollärare från förskola 2. Stukát (2005) redogör hur viktigt det blir att diskutera bortfallet och dess möjliga påverkan på resultatets tillförlitlighet. Det kan vara så att med ett bortfall har vi missat en särskild (och därmed intressant) uppfattning till studiens ämne. Det är dock inget som går att veta säkert eftersom vi före intervjutillfällena inte heller vet något om de fem andra förskollärarnas uppfattningar om ämnet. Till denna studie är det ett vad Stukát (2005) kallar för externt bortfall, förskolläraren gick inte att nås vid intervjutillfället på grund av sjukdom. Vi har ingen anledning att tro att det var annan orsak, exempelvis osäkerhet eller rädsla, som låg bakom bortfallet. I övrigt finner vi att respondenternas uppfattningar och svar inte skiljer sig åt i så stor grad att det finns risk för att en sjätte respondent hade haft en ännu mer säregen uppfattning som hade påverkat resultatet ytterligare.

2.2.2 Studiens respondenter

Här följer korta beskrivningar av respondenterna. Respondenternas trovärdighet till erfarenhetsbaserade svar presenteras av antal yrkesverksamma år samt längd på den anställning som gäller nu.

- Respondent 1 har efter genomförd förskolläraryrkesutbildning arbetat som förskollärare sedan 1985. Hon har arbetat tjugo år vid den förskola (förskola 1) som anställning gäller för idag och arbetar med 4-6 åringar.
- Respondent 2 har efter genomförd förskolläraryrkesutbildning arbetat som förskollärare sedan 1986. Hon har arbetat tjugo år vid den förskola (förskola 1) som anställning gäller för idag och arbetar med 4-6 åringar.
- Respondent 3 har efter genomförd förskolläraryrkesutbildning arbetat som förskollärare sedan 1979. Hon har arbetat femton år vid den förskola (förskola 2) som anställning gäller för idag och arbetar med 5 åringar.

- Respondent 4 har efter genomförd förskolläraryt utbildning arbetat som förskollärare sedan 1988. Hon har arbetat fjorton år vid den förskola (förskola 2) som anställning gäller för idag och arbetar med 4-6 åringar.
- Respondent 5 har efter genomförd förskolläraryt utbildning arbetat som förskollärare sedan 1996. Hon har arbetat fem år vid den förskola (förskola 2) som anställning gäller för idag och arbetar med 6 åringar.

2.3 Genomförande

De teorier och den litteratur som redovisats tidigare i texten är utvald för att följa studiens röda tråd med syfte samt koppling till både resultatdel och diskussionsdel. Den tidigare forskningen och de teoretiska utgångspunkternas underrubriker har växt fram i samband med intervjufrågornas uppdelning och då också resultatdelens underrubriker. Någon större uppdelning oss emellan har inte skett. Det enda vi har delat upp är det vi beskrivit tidigare, litteraturläsning, samt det som beskrivs nedan, genomförandet av intervjuerna. Förutom vid dessa tillfällen har vi suttit tillsammans vid varje arbetstillfälle.

Det är intervjuarens personliga omdöme och färdigheter som påverkar de frågor som ställts till respondenterna, menar Kvale (2009). När vi utformade våra frågor insåg vi att det var av stor vikt att frågorna gav möjlighet till svar som innehåller det vi vill uppnå med studiens syfte. Under arbetets gång ställde vi oss regelbundet frågan: behövs den här frågan och i så fall varför? Vi har till viss del utgått från olika betydelsefulla delar som Bryman (2008) menar är viktiga för att få ut så mycket som möjligt av intervjuerna. Att se över språket och val av ord i frågorna är bland annat en väsentlig del i utformandet. En annan viktig del är de underrubriker som ramar in frågorna och dess karaktär.

Intervjuerna inleddes med en bakgrundsdel där frågornas karaktär kan ge oss en generell bild av respondenten utan att avslöja dennes identitet (se bilaga 2). Inledningen följs av två utgångspunkter, A och B. A belyser frågor om utomhuspedagogik med en inledande fråga om vad utomhuspedagogik innebär för respondenten. Detsamma gäller utgångspunkt B, där första frågan syftar att klarlägga respondentens syn på vad barn med koncentrationssvårigheter är. De två inledande frågorna blir centrala att ha med eftersom de ligger till grund för de svar respondenterna ger vid övriga frågor. Det kan också liknas vid de begreppsförklaringar som finns inledningsvis i denna studie. Intervjufrågornas avslutande del knyter samman de två utgångspunkterna med frågor om utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter.

Innan intervjutillfällena genomförde vi varsin pilotintervju. Det var två personal från två av våra verksamhetsförlagda utbildningsförskolor och skolor som medverkade vid pilotintervjuerna. Med pilotintervjuerna kunde vi verifiera de frågor vi utformat. Vi kunde även träna på att intervjua med en teknik som kan ge möjlighet till väl utvecklade svar. Pilotintervjuerna bandades och efteråt lyssnade vi på varandras intervjuer samt förde en diskussion. Fokus under pilotintervjuerna och efterkommande samtal låg hela tiden på oss och de frågor vi ställde och inte i den bemärkelsen på de svar vi fick.

Genom att testa vårt tänkta upplägg kunde vi kritiskt granska intervjuformen och frågornas betydelse för syftet, vilket var en lärdom inför kommande intervjuer. Det är också vår förhoppning att dessa pilotintervjuer gav oss större eftertänksamhet inför intervjutillfällena. Sammanfattningsvis förbättrade vi våra intervjutekniker, framförallt att våga vara tyst trots att respondenten inget säger. Vi kunde även se att de frågor vi utformat var av relevans för studiens syfte.

I ett tidigt skede tog vi kontakt med förskolorna genom att besöka dem och lämna det skriftliga informationsbrev vi utformat (se bilaga 1). Informationsbrevet innehåller bakgrund till studien samt en förfrågan om deltagande. I samband med besöket utvecklade vi även muntligt studiens bakgrund och syfte. En vecka före intervjutillfällena mejlades också intervjufrågorna till respondenterna. Under intervjutillfällena valde vi att dela upp och intervju två respektive tre respondenter var. Av omtanke till respondenterna ansåg vi att samtal med enbart en intervjuare och en respondent var att föredra. På så sätt gavs respondenterna en större möjlighet att känna sig bekväma, vilket kan vara en faktor till det resultat vi fått. Kvale (2009) redogör för vikten av att man som intervjuare är väl påläst så att uppföljning kan ske och motfrågor kan ställas. Bryman (2008) förklarar att det är viktigt under intervjun att vara påläst för att kunna förstå vad respondenten menar med sina svar. En annan väsentlig del Bryman (2008) belyser är vikten av god kvalitet på inspelningsmaterialet. Efter intervjuerna har vi lyssnat igenom materialet ett flertal gånger. Platserna för intervjuerna valdes av respondenterna eftersom vi var på deras arbetsplatser. Det var avskilda rum med bekväma sittplatser och bord. Vi tror att fokus då lättare hamnade vid själva intervjun och varje intervju tog cirka 30 minuter. I samband med diskussionen innan intervjuerna genomfördes bestämde vi att försöka vara tysta även om respondenten blir tyst. Då gavs det tid och utrymme för respondenten att fundera och återigen komma med något svar. När vi ville urskilja utvecklingar i svaren ställde vi följdfrågor i stil med ”hur menar du då?” eller en upprepning av det svar respondenten precis sagt.

2.4 Analys

Efter genomförandet av intervjuerna transkriberades det inspelade materialet av den som intervjuat. Sedan läste vi båda igenom alla fem intervjuer samt lyssnade på varandras intervjuinspelningar. Läsning och tolkning av svaren har genomförts i omgångar och understrykningspennor har använts för att belysa olika reflektioner i resultatet. Vi har under bearbetningens gång regelbundet diskuterat med varandra för att jämföra varandras tolkningar av svaren. Denna bearbetning gör vårt material tillgängligt för gemensam analys.

Analysen i metoddelen är ett verktyg för att systematiskt skapa sätt att förhålla sig till det material som finns. Kvale (2009) talar om olika steg vid analysen där bland annat steg fyra innebär en tolkning av den transkriberade intervjun. Denna tolkning görs både ensam och i samband med medförfattare till studien. Vid analys av vårt resultat har ingen direkt teoretisk (exempelvis fenomenologin eller hermeneutik) grund varit inspirerande. Utan vi har valt att till viss del tolka vårt resultat utifrån teoretiska utgångspunkter med direkta anknytningar till utomhuspedagogik och barn med koncentrationssvårigheter. Vår uppfattning har varit att genomföra analysens process med att urskilja mönster och se överskridande på materialet som kan lyfta förståelsen över resultatet från den rent beskrivande till den mera tolkande nivån.

Kvale (2009) redogör för intervjuanalysen som en teoretisk tolkning där intervjuresultatet tolkas utifrån teoretiska perspektiv och författarnas förståelser. Ett mera specifikt analysverktyg än så är enligt författaren inte alltid viktigt. Detta så länge studiens författare har teoretisk kunskap om undersökningsämnet samt att intervjufrågorna är teoretiskt genomtänkta. En teoretisk tolkning kan ge möjlighet till nya sätt att se på det studien riktas mot. En risk Kvale (2009) upplyser om är risken att som författare enbart lägga märke till de fenomen i intervjuresultaten som går att förknippa med de teoretiska aspekterna. Analysen gör det möjligt för oss att urskilja likheter och skillnader i resultatet, alltså upptäcka mönster. Samt att tolka vad det är respondenterna *egentligen säger* och utvinna det nya, upptäckta som fanns vid intervjuerna.

Stukát (2005) klargör att valet av de teorier som ligger till grund för tolkning bör ske med anknytning till studiens syfte samt utifrån det perspektiv vi författare finner intressant. Teorierna ska också gå att koppla samman med det resultat intervjuerna har gett. Under analysens gång har respondenternas svar bland annat tolkats utifrån nedanstående teorier.

2.4.1 Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkter som presenteras här är en fördjupning av den tidigare forskning som presenterats tidigare och som legat till grund vid de tolkningar som gjorts av resultatet.

2.4.1.1 *Utomhusmiljö kan ge ökad koncentrationsförmåga*

Szczepanski m.fl. (2006) framställer ur ett hälso- miljö- och rörelseperspektiv hur utomhusvistelser i naturområden kan förbättra koncentrationen och göra människor mer harmoniska. Författarna menar att det finns flertal studier som verifierar att rörelse och utomhusmiljö kan utveckla bättre koncentrationsförmåga. Detta så länge det är en grön, varierad och omväxlande utomhusmiljö. Men inte när det är artificiella och understimulerande miljöer, så väl inomhus som utomhus. Dahlgren och Szczepanski (2004) förklarar vikten av en ökad förståelse bland lärare och förskollärare för utomhuspedagogik eftersom de menar att utomhusvistelsen är essentiell. I utomhusmiljön ges barn möjlighet att utveckla motorik, hälsa och koncentrationsförmåga.

2.4.1.2 *Utomhuspedagogikens påverkan på barns rörelsebehov*

Olsson och Olsson (2007) menar att barn med koncentrationssvårigheter uppfattas vara överaktiva. När det gäller små barn springer de ofta omkring i rum och korridorer. Oplanerad utomhuspedagogik kan enligt Öhman och Sundberg (2004) ge barn möjligheter till fria rörelser och sökning av egna utmaningar. Författarna drar slutsatser att rörelser i naturen kan bli individuella i och med att det är den egna känslan, erfarenheterna och personligheter som styr. Detta till skillnad mot de planerade rörelseaktiviteter som kan pågå, bland annat genom idrott. Wolmesjö (2006) beskriver en teori som utgår från regelbundna inslag av rörelseaktivitet:

... innebär motorisk aktivering och vestibulär stimulering (balansträning) och att detta även skulle kunna bidra till förhöjd vakenhetsgrad i hjärnan. Enligt denna teori skulle de förväntade upplevelserna av vakenhet och koncentrationsförmåga öka... (s. 26)

Detta kräver reflektion och planering från personalens sida så att det blir regelbundna rörelseaktiviteter. Wolmesjö (2006) förklarar att rörelsebehovet kan förklaras utifrån ett neurofysiologiskt perspektiv. Sammanfattningsvis kan perspektivet förklara att rörelseaktivitet får igång nervkopplingen mellan förlängda märgen och hjärnstammen, denna nervtillväxt kräver koncentrationsförmåga och är avstressande. Ericsson (2003) framställer att då koncentrationssvårigheter uppkommer som en följd av motoriska brister kan ökad fysisk aktivitet få betydelse för kommande prestationer. Författaren förklarar också att en kompetensutveckling hos förskolepersonal med att få uppleva rörelseglädje gör det lättare att sprida rörelseglädjen till barnen.

2.5 Trovärdighet

Studiens trovärdighet syftar till att belysa våra val och metodens pålitlighet. Detta för att kunna synliggöra vår medvetenhet om de eventuella brister som kan finnas i arbetet. Trovärdigheten innebär också en belysning kring huruvida studien skulle kunna genomföras igen utifrån de beskrivningar metoddelen ger. Stukát (2005) menar att det är resultatets tillförlitlighet som bör vara det centrala.

Det är våra tolkningar som ligger till grund för det resultat studien frambringar. Eventuella feltolkningar kan ha gjorts, speciellt eftersom tolkningarna till mycket har teoretiska utgångspunkter. Samtidigt är det till stora delar ett teoretiskt perspektiv vi valt att ha. Med andra teoretiska utgångspunkter och andra författare skulle resultatet antagligen se annorlunda ut. Eftersom respondenterna var mer eller mindre slumpmässigt utvalda kan även det påverka resultatet.

Att intervjuer bandas och sedan transkriberas menar Stukát (2005) kan göra en studie mer tillförlitlig eftersom det sagda går att arbeta med under en längre period. Det kan göra våra tolkningar av resultatet till mer genomtänkta. Eftersom studien har en kvalitativ ansats är det enskilda förskollärares uppfattningar vi är ute efter och det påverkar möjligheten till generalisering. Det resultat vi fått fram är det svårt att säga om det gäller för en större grupp förskollärare eller inte. Begreppen *utomhuspedagogik* och *barn med koncentrationssvårigheter* är som vi beskrivit tidigare stora och flertydiga vilket också det påverkar det resultat vi fått. Kvale (2009) menar att det är centralt att behålla en studies trovärdighet genom att inte blanda in egna åsikter. Detta är något vi tagit fasta vid och strävat efter.

2.6 Forskningsetik

Vår utgångspunkt har varit de krav Stukát (2005) belyser som etiska rekommendationer. I samband med det skriftliga brevet och det muntliga samtal som skedde vid överlämnandet var informationskravet av stor betydelse. I god tid före de datum vi avsatt för intervjuerna fick förskolorna var sitt brev (se bilaga 1) där vi förklarade vår bakgrund till intervjuerna samt den nytta det skulle innebära för studien om de ville

ställa upp. Det andra kravet som författaren illustrerar är samtyckeskravet som medför att respondenterna själva avgör om de vill medverka eller ej. I brevet beskrev vi också att hänsyn tas till de som väljer att ställa upp, vilket lyder under konfidentialitetskravet som enligt Stukát (2005) innebär respondenternas anonymitet. Respondenternas namn och arbetsplats förblir konfidentiella för studiens läsare.

Vetenskapsrådet (2007) klarlägger att det är viktigt att respondenterna är väl medvetna om att intervjumaterialet inte kommer att användas till något annat än det aktuella syftet. Efter genomförd studie ska respondenterna inte heller kunna spåras. Till sist beskriver Stukát (2005) nyttjandekravet som berättigar för respondenterna att den information som finns att hämta utifrån intervjuerna enbart ska användas för forskningsändamål. Intervjufrågorna mejlades till respondenterna en vecka före avsatt datum för intervjutillfällena. Vi ville ge respondenterna en möjlighet att reflektera kring svaren innan intervjun eftersom det kan ligga till grund för de utvecklande svar vi anser oss ha fått.

3 Resultat

Under denna del presenteras resultatet som en sammanställning av det centrala i intervju svaren. De underrubriker som tydliggör vårt resultat är hämtade från de rubriker som följer intervjufrågornas uppdelning samt det vi genom analysen har kunnat se som mönster i resultatet.

3.1 Utomhuspedagogik

Det finns i svaren från respondenterna mycket som tyder på att all utomhusaktivitet är utomhuspedagogik, planerad som oplanerad. Utomhuspedagogik är enligt respondenterna ”jätteviktig”, detta bland annat eftersom det finns mycket material utomhus som kan användas. Vidare uttrycker en respondent:

De rör på sig jättemycket med stora rörelser och att ha samlingar ute då när man rört sig så får man sätta sig ner och de orkar sitta kvar en stund och att man ändå använder sig av allt material som man kan ha ute också. (Respondent 1)

Hela verksamheten kan tas med ut och det finns en tro bland respondenterna om att barn mår bra av att vara ute i den friska luften. Sammantaget är alla respondenter för utomhuspedagogik och finner det nödvändigt i den dagliga verksamheten.

Barnen är på de två förskolorna ute minst två timmar varje dag året om. Det finns vissa tendenser i svaren till att det blir mer utomhustid under de varma månaderna och att det också ökar antalet planerade utomhuspedagogiska timmar. Att barnen får vara utomhus varje dag ses som självklart, då en hel dag inomhus skulle bli alldeles för stökig. Inomhus ges barnen ingen möjlighet att få utlopp för all sin energi.

3.1.1 Planerad utomhuspedagogik

Ungefär en gång i veckan genomförs det på båda förskolor en, av arbetslaget, planerad utflykt. På den ena förskolan tydliggörs det att det är hela barngruppen som går i väg tillsammans och det är viktigt att planeringen görs med hänsyn till de barn som är i behov av särskilt stöd. Alla barn ska alltså kunna delta och genomföra de planerade utomhuspedagogiska lekarna.

Det vi planerar att genomföra utomhus ska alla barn på avdelningen kunna göra, trots att de har olika förutsättningar. (Respondent 3)

Respondenterna från den andra förskolan menar istället att den planerade utflykten som sker på deras avdelning, en gång i veckan, är mognadsindelad. Det innebär att det är en mindre grupp barn, bestämd av arbetslaget, som går på utflykten. Arbetslaget delar in barnen i mognadsindelade grupper utifrån vilka behov som behöver mötas. De försöker på så vis svara till frågan: vilka har mer behov av utomhuspedagogik just denna vecka? Det görs alltså en generell kartläggning och bedömning av barnen i gruppen där de barn som är i behov är/kan vara olika från vecka till vecka.

3.1.2 Oplanerad utomhuspedagogik

Den största delen av utomhustiden är oplanerad utomhuspedagogik där barnen får leka fritt. Det finns en vilja och tro bland respondenterna att låta barnen få eget utrymme för att kunna leka. Alla barn är i behov av daglig utevistelse med dess möjligheter till fritt spelrum och rörelsemönster. Att få ha oplanerad utomhuspedagogik, fri lek, är något barn uppskattar och tycker är roligt, tror respondenterna. Därför blir det viktigt att det ges tid och utrymme till detta i verksamheten.

Vi är ute tillsammans med barnen för att alla barn behöver vara ute och röra på sig. Och jag anser att det är viktigt att barnen får utrymme för att kunna leka fullt ut och det kan de bäst göra ute. (Respondent 5)

Den oplanerade utomhuspedagogiken anses således vara viktigast av den totala utomhuspedagogiken. Den fria leken ska vara central för alla barn och det är därför den största delen av utomhustiden är oplanerad.

3.2 Barn med koncentrationssvårigheter – definition och bemötande

Något vi uppmärksammat vid intervjutillfällena är att begreppet *koncentrationssvårigheter* inte är något som används. Begreppet tillhör mer skolvärlden där dessa barn också lättare uppmärksammas. I förskolan finns inte samma krav på att sitta still och lyssna. Det är inte heller samma fokus på styrda aktiviteter. Detta beskrivs av en respondent på följande sätt:

Här kan man kanske mer märka det att om samlingen blir för lång att det är svårt och sitta stilla. Barn med koncentrationssvårigheter, att det är de som man behöver... (Respondent 2)

Det finns tydliga likheter bland definitioner av barn med koncentrationssvårigheter. Barn med koncentrationssvårigheter är barn som har svårt att sitta still, svårt att fokusera, är i behov av fasta rutiner och ofta byter aktivitet. De gånger då dessa barn tydligast går att uppmärksamma är vid stillasittande samlingar som tar för lång tid. Eller vid den fria leken inomhus då ett barn med koncentrationssvårigheter knappt hinner sätta sig ner med en aktivitet innan aktiviteten byts. Sammanfattningsvis menar också en respondent att det är barn med en svårighet de inte kan styra över själva.

Barn med koncentrationssvårigheter behöver bemötas med reflektion och medvetenhet. Dessa barn ger upphov till ett mer medvetet förhållningssätt bland personalen. Det är viktigt att ge instruktioner tydligt och fort medan de fortfarande orkar lyssna, menar respondenterna. Som förskollärare till ett barn med koncentrationssvårigheter är det också av betydelse att ha förståelse och inte kräva detsamma av olika barn. Som en nyckel till detta menar respondent 2 att fokus bör vara på att ligga steget före. Till exempel vid samlingar kan dessa barn få gå till kapprummet först eller vid högläsning kan förskolläraren välja en flanosaga som hjälper till att underlätta och bibehålla koncentrationen. Att istället ta ut staffli att måla på eller att klistra ute, som kan vara

ansträngande uppgifter för ett barn med koncentrationssvårigheter, kan innebära att dessa barn klarar ”samma” uppgifter fast i en annan miljö.

Som en lösning till en mer främjande verksamhet för barn med koncentrationssvårigheter ser respondenterna en vilja till mindre barngrupper. Det underlättar att se varje barns möjligheter och förutsättningar och framförallt skulle det kunna vara positivt för barn med koncentrationssvårigheter.

De här barnen har ett större behov av personal. Om man kunde vara en personal till det här barnet, om det nu bara är ett barn, så skulle det göra massor. Eller egentligen är det mindre barn. Det är ju egentligen bättre om det är mindre, det går inte bara att fylla på med vuxna. Utan att man egentligen, det bästa vore att tänka på antal barn. (Respondent 2)

Fler personal per barn är att föredra bland respondenterna. För barn med koncentrationssvårigheter skulle det finnas tid att bli mer insatt i varje enskilt barns situation och dennes behov. Observationer av barn med koncentrationssvårigheter vore också lättare att genomföra. Det skulle underlätta upplägget vid samlingar och uteaktiviteter. Den barngrupp och den personalgrupp som finns på en avdelning bör dessutom vara stabil och så oföränderlig som möjligt, önskar respondenterna.

En annan vision som skulle kunna påverka barn med koncentrationssvårigheter i utomhusmiljön vore en utegård med potential till mycket, förklarar två av respondenterna. Utomhusmiljön kan berika barn om det finns en skog, mer än de buskar som oftast finns på en gård.

Kunna få använda en hammare och verkligen få vara där och bygga och så det är drömmen. Sen är det ju med det lilla man har så gjorde vi så med det här med att vi köpte ordentliga krattor och sopborstar. Att få kratta när det blir så mycket löv. Sen ska det givetvis vara en säker gård men just material som man kan använda mycket ute och bygga kojor med och verkligen få stimulans. (Respondent 1)

Vidare bedömer respondenterna att det skulle vara roligt med en motorikbana, en riktig kulle, asfalt med ordentlig cykelbana och byggmaterial till kojor. Med en sådan gård behövs inte utflykterna till samma grad och då gör det inte heller något att personalantalet inte alltid räcker åt.

3.3 Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter

I denna del av resultatet beskrivs inledningsvis huruvida utomhuspedagogik ger ökad eller minskad koncentrationssvårighet enligt respondenterna. Därefter följer en beskrivning av effekter som utomhuspedagogik enligt förskollärare kan ha på barn med koncentrationssvårigheter. Dessa effekter är att utomhuspedagogik möter barns ökade rörelsebehov, utomhusmiljön ger återhämtning samt att utomhuspedagogik ger frisk luft och reducerar oro. Det är i stora drag vid dessa effekter som vi kan se hur utomhuspedagogik kan påverka barn med koncentrationssvårigheter.

3.3.1 Ökad eller minskad koncentrationssvårighet vid planerad utomhuspedagogik

Det finns ett kritiskt förhållningssätt gentemot utomhuspedagogik sett ur perspektiv för barn med koncentrationssvårigheter. Respondenterna skildrar två olika former av utomhuspedagogik, planerad eller oplanerad utomhuspedagogik. Om ett barn uppvisar koncentrationssvårigheter inomhus, kan det vid planerad utomhuspedagogik bli ännu svårare att koncentrera sig, menar respondenterna. Detta i och med att det finns mycket att se och röra vid som försätter koncentrationen på annat. Samtidigt som utomhusmiljön kan ge ökade koncentrationssvårigheter vid den planerade utomhuspedagogiken menar andra respondenter precis tvärtom. Att vara ute och ha planerade lärandetillfällen gör dessa barn mer avslappnade, vilket i sin tur ökar deras koncentrationsförmåga. Respondenterna ser dessutom enbart möjligheter för barn med koncentrationssvårigheter när det gäller den fria leken och oplanerade utomhuspedagogiken.

Respondent 4 ger exempel på vad som kan hända när barnen är i skogen. Barnen kan få i uppgift att hitta saker ute i skogen som börjar på en viss bokstav eller hitta saker som ser ut som bokstaven. Det blir en större utmaning och en större nyfikenhet hos barnen när de vistas utomhus än inomhus. Den större utmaningen leder i sin tur till ökad bibehållen koncentration.

Att barnen får vara ute och lära sig tror jag kan vara nyttigt. Det händer något nytt, det är inte de vanliga samlingarna som de är vana vid och det tror jag kan fånga barnens intresse.
(Respondent 4)

Det blir en större utmaning i och med att situationen blir ny och spännande. På så sätt klarar barn med koncentrationssvårigheter av att koncentrera sig vid det som ska göras. Olika former av utomhuspedagogik får alltså olika betydelse för barn med koncentrationssvårigheter, tror respondenterna.

Respondent 2 belyser ett annat perspektiv för barn med koncentrationssvårigheter vid den planerade utomhuspedagogiken. Det är att de barn som inomhus påvisar koncentrationssvårigheter lättare kan synas utomhus i positiv bemärkelse. Koncentrationssvårigheterna kan visa sig genom att ett barn uppfattas som sämre (ur ett lärande- och kunskapsperspektiv). I utomhusmiljön skulle kanske dessa barn få visa sig duktiga i olika utomhusaktiviteter vilket kan öka självförtroendet hos barnen. Både för barn med eller utan koncentrationssvårigheter kan utomhuspedagogiken ge upphov till ökat självförtroende eftersom barnen ges möjlighet att få synas utifrån andra förutsättningar. Miljöombytet visar sig återigen ha effekt. Respondenterna klarlägger dock att förutsättningarna skiljer sig åt beroende av formen på utomhuspedagogik.

3.3.2 Utomhuspedagogik möter barns ökade rörelsebehov

En stor gemensam nämnare bland respondenterna är att barn med koncentrationssvårigheter har ett ökat rörelsebehov. Alla barn är i behov av rörelse, men detta behov blir betydligt större hos barn med koncentrationssvårigheter. Detta blir en grundläggande faktor till varför utomhuspedagogik till skillnad mot inomhusmiljö i större grad kan främja barn med koncentrationssvårigheter. Utomhusmiljön ger många gånger det mer fysiska utrymme som behövs vid det ökade rörelsebehovet.

Men i just den här åldersgruppen så ser man de har ju ett mycket större rörelsebehov. Det är ju kanske inte koncentrationssvårigheter på ordet så men det är ju jätteviktigt att se många bitar. Ju yngre barn är desto mer pausar behöver de också. (Respondent 1)

Utomhusmiljön ger barn stora möjligheter till ett rörelsemönster som lättare kan uppfylla deras behov. I och med en större fysisk miljö kan barn få utlopp för sina känslor genom rörelsebehovet. Återigen skildrar respondenterna att barn med koncentrationssvårigheter som får komma ut i friska luften kan få ut allt ”spring i benen”. Inomhus finns det ofta regler, exempelvis om att inte springa. Det vet barnen om vilket gör det ännu svårare att koncentrera sig. Förbudet i sig lockar också till att uppföra sig stökigt, tror respondent 1. Är barn med koncentrationssvårigheter ute behöver de inte tänka på att uppföra sig, vilket i sin tur leder till att de uppför sig väl, menar respondenterna. Sammanfattningsvis kan utomhuspedagogik ge en effekt av ökade möjligheter till fysiskt spelrum. Detta ger i sin tur barn med koncentrationssvårigheter möjligheter till att få sina rörelsebehov tillgodosedda.

3.3.3 Utomhusmiljön ger återhämtning

Respondenterna förklarar att barn som får vara ute i naturen får annat att koncentrera sig på, vilket underlättar tankeverksamheten. Några av respondenterna beskriver att koncentrationssvårigheter kan uppkomma beroende på vad det är man räknar med att barn ska koncentrera sig på. På ett sätt kan alltså koncentrationssvårigheterna vara beroende av det som förväntas och då vara miljöbetingade. Inomhusmiljön är mer styrd med regler och bestämmelser som barn med koncentrationssvårigheter kan ha svårt med. Utomhusmiljön ger barn med koncentrationssvårigheter annat än regler att koncentrera sig på, menar respondenterna, och då ökar koncentrationsnivån.

De har ett jättebehov av att få vara ute och få vara om man tänker ”okoncentrerade” då. Bara få göra det man känner att man behöver. Hoppa och springa. Få utlopp för all energi som de har och det kräver ju inte lika mycket energi för dem tror jag, för dem att springa och fara omkring som det gör att sitta stilla och göra något annat. (Respondent 2)

När barn med koncentrationssvårigheter får vara ute är det som att vila för dem, menar respondent 2. Inomhus går det mycket energi åt att försöka fokusera, försöka sitta still och försöka koncentrera sig. Men miljön gör det inte möjligt att lyckas helt fullt. Att få vara ute kan underlätta för barn med koncentrationssvårigheter, menar respondenterna. Det ger återhämtning från den ansträngning det kan vara att ”sköta sig bra” inomhus. Det krävs inte lika mycket medveten energi utomhus som det gör inomhus. Vilket blir en effekt av den påverkan utomhuspedagogik kan ge barn med koncentrationssvårigheter. Enbart genom ett miljöombyte kan svårigheterna antingen förhindras eller öka. Det är betydelsefullt att reflektera kring menar några av respondenterna.

3.3.4 Utomhuspedagogik ger frisk luft och reducerar oro

Hemförhållanden ser olika ut för alla barn och det är många som är inomhus mycket och sitter stilla framför dator och TV, tror respondenterna. Återigen belyser respondenterna hur det kan vara olika miljöer som ligger till grund för de koncentrationssvårigheter som sedan visar sig i förskola och skola. Om man vet bakomliggande orsaker kan det underlätta för de ändringar som bör göras menar respondent 4. På så sätt kan reflektion ske kring huruvida utomhuspedagogik kan vara en av de ändringar som bör göras.

Jag tror att det är viktigt att man försöker finna problemet till varför barnet har svårt att koncentrera sig. Det kan ju vara så att hemmiljön inte är trygg och då blir barnen oroliga så jag tycker att det är viktigt att försöka titta närmare runt omkring barnet för att hitta en orsak. (Respondent 4)

Oroliga hemförhållanden kan också vara en påverkande faktor på barns koncentrationsförmåga. Respondenterna tror att barn som hemma lever under sådana förhållanden kan få släppa sina tankar vid uteleken på förskolan. Detta ser respondenterna som väsentliga orsaker till varför de är ute mycket på förskolan. Således för att ge barn det behov av frisk luft som anses nödvändig för olika anledningar och behov. Den friska luften minskar eventuella koncentrationssvårigheter dock oberoende av vilken orsak som ligger bakom svårigheterna. Orsakerna bakom förklarar till varför de är utomhus mycket med barnen. Men även den påverkan utomhuspedagogik kan ge förklarar också varför.

Sammantaget skildrar respondenterna hur utomhuspedagogik kan påverka barn med koncentrationssvårigheter genom olika effekter, exempelvis fler möjligheter till att få rörelsebehovet tillgodosett. De olika effekter utomhuspedagogiken kan ge kan vara beroende på de orsaker som ligger bakom koncentrationssvårigheterna. Respondenterna menar att om de vet varför barn har koncentrationssvårigheter kan det underlätta det vidare arbete som görs. I utomhusmiljön finns mycket av det barn med koncentrationssvårigheter kan behöva få tillgodosett.

4 Diskussion

Diskussionen presenteras med två underrubriker. Första delen är en metoddiskussion där studiens metod diskuteras. Vidare följer en resultatdiskussion som behandlar vårt resultat satt i relation till den tidigare forskning och de teoretiska utgångspunkter vi presenterat i bakgrunden. Diskussionen avser att förhållas till syftet med studien, att utifrån ett förskollärarperspektiv få djupare förståelse kring hur utomhuspedagogik kan påverka barn med koncentrationssvårigheter.

4.1 Metoddiskussion

Den metod vi använt oss av till studien har varit relevant i förhållande till vårt syfte. Eftersom utgångspunkten har varit att ta reda på förskollärares uppfattningar kan detta svara mot en kvalitativ forskningsansats. Någon vidare fördjupning som exempelvis fenomenografi har inte gjorts. Detta eftersom studiens omfång inte nödvändigtvis ligger på en nivå som fordrar den tid och den djupa inblick som krävs för en sådan teori.

Med tanke på den begränsade tiden för studien och den värdefulla tid resultatanalysen kräver fann vi intervjuer med fem respondenter hanterbart. Vår utgångspunkt till val av respondenter var förskollärare med minst ett par års erfarenhet eftersom vi tror att det ger mer underlag till respondenternas svar. Som beskrivningen av respondenterna klargör, var detta något som passade väl med våra önskemål. Hade vi haft en annan uppdelning av respondenter, exempelvis sex respondenter men från tre olika förskolor hade det kunnat ge ett annat resultat. Kanske hade förskollärarnas inställningar skiljt sig mer åt.

Intervjuerna valde vi att genomföra enskilt eftersom vi tror att detta gör att respondenterna känner sig mer bekväma och det kan bli mer av ett samtal. Om vi istället medverkat båda två vid samtliga intervjuer hade det kunnat ge ett ytterligare djup i resultatet eftersom fler observationer av respondenternas svar och uttryck hade bevarats. Samtidigt ser vi en risk med det eftersom två mot en – situationen kan hämma respondenterna i deras svar. Detta skulle dock kunna motverkas genom att det skapas en god samtalsmiljö och relation.

Vi har hämtat inspiration från Kvale (2009) som beskriver den halvstrukturerade forskningsintervjun. Intervjufrågorna ställdes i en bestämd ordning men med inslag av följdfrågor. Följdfrågor är något vi hade kunnat utveckla ännu mer till respondenterna och på så sätt fått ytterligare fördjupningar och svar till resultatet. Fler följdfrågor hade gett oss mer till de tolkningar som krävs av svaren för att få fram ett resultat.

Den tidigare forskning som beskrivs i studien gör tillsammans med resultatet den riktning på studien som diskussionen nu avslutar. Hade vi valt eller funnit annan tidigare forskning hade studien kunnat få ett annat perspektiv. Samtidigt tycker vi att den forskning som presenteras är representativ för studiens syfte och vi finner att den inriktning studien har är den vi eftersökte. De teoretiska utgångspunkter

resultatanalysen till del grundar sig i är av stor betydelse för de tolkningar av resultatet som belyses. Detta eftersom att den tidigare forskningen kan vinkla vårt sätt att tolka respondenternas svar. Det är därför viktigt att de teorier som använts är reflekterade och väl medvetna.

Vårt valda ämne uppfattar vi vara aktuellt bland annat eftersom litteratur och artiklar på ett sätt har varit relativt svårt att finna. Vi har funnit forskning och litteratur om utomhuspedagogik och detsamma om barn med koncentrationssvårigheter. Däremot har vi inte funnit en och samma forskning som behandlar båda ämnena parallellt. Därför bedömer vi att valt ämne är aktuellt för en studie som denna.

4.2 Resultatdiskussion

Här följer vår resultatdiskussion satt i relation till den tidigare forskning och de teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för vår studie.

4.2.1 Utomhuspedagogik

Respondenterna menar att all utomhustid och utomhusaktivitet är utomhuspedagogik, detsamma säger den tidigare forskning vi belyst. Vi har dock valt att göra en uppdelning mellan planerad och oplanerad utomhuspedagogik eftersom vi nu mera tror att det sker olika medvetna val hos förskollärare. Både Westerlund och Andersson (2008) och Grahn m.fl. (1997) förklarar också att den miljö utomhuspedagogiken inryms i är av stor betydelse. Detta menar vi får en desto större mening beroende på om det är planerad eller oplanerad utomhustid. Det finns mycket material utomhus att använda och upptäcka men det gäller att det reflekteras kring förskolegården eftersom Grahn m.fl. (1997) menar att det finns risker med utemiljön. Härav kan vi dra slutsatsen att all utomhusaktivitet är utomhuspedagogik. Utomhuspedagogiken kan dock skifta i värde beroende på om det finns en reflektion kring den befintliga miljön. Det bör finnas variationer på både planerad och oplanerad utomhuspedagogik, så länge det finns medvetenhet bakom de val som görs.

Under resultatanalysen går det att urskilja att respondenterna menar att enbart vara inomhus en hel dag skulle leda till en alldeles för stökig verksamhet. Vi ställer oss frågan om detta beror på att det finns barn med koncentrationssvårigheter eller om respondenterna syftar till rörelseteorin och den friska luften. Westerlund och Andersson (2008) menar att det finns samband mellan utomhusaktiviteter och barns hälsotillstånd. Det kan alltså vara att koncentrationen minskar hos alla barn (oavsett tidigare svårigheter eller inte) om de under en hel dag inte får frisk luft. Att under delar av dagen få vara utomhus kan följaktligen vara ett förebyggande arbetssätt för alla barn att inte visa prov på koncentrationssvårigheter. Även ljudnivån skiljer sig nämnvärt åt inomhus och utomhus vilket kan påverka hur barn upplevs.

I resultatet uppfattade vi att det är mer utomhustid under sommarhalvåret än under vinterhalvåret. Vi kan ställa oss frågande till varför det anses bli viktigare under sommarhalvåret. En tanke kan vara att förskollärarnas inställning till det kalla vädret påverkar men det är något vi hoppas är en förutfattad mening från vår sida. Annars

skulle det kunna ge sämre hälsotillstånd under vinterhalvåret helt utan befintlig orsak. Det kan också vara så att vinterhalvåret kräver längre tid för påklädning som då minskar på antalet utomhustimmar. Samtidigt kanske färre timantal utomhus under vinterhalvåret inte märks av bland barnen. Så länge barnen inte påverkas negativt kanske inte timantalet spelar någon roll.

Vid den planerade utomhuspedagogiken uttrycker respondenterna att det regelbundet genomförs utflykter. Några av respondenterna menar att hela barngruppen går iväg tillsammans och den planering som görs bör göras med hänsyn till barn i behov av särskilt stöd. Det hade varit intressant att fördjupa respondenternas tankar kring vilka barn det är som anses vara i behov av särskilt stöd, kanske ingår barn med koncentrationssvårigheter. Olsson och Olsson (2007) beskriver observationer och reflekterad planering som kontinuerliga åtgärder för barn med koncentrationssvårigheter. Det kan liknas vid det respondenterna beskriver med att den planering som görs bör tas med hänsyn till barn i behov av stöd. Även här belyses det vi skrivit ovan, att värdet med utomhuspedagogik verkar skifta beroende på reflektion, medvetenhet och planering.

4.2.2 Barn med koncentrationssvårigheter

Barn med koncentrationssvårigheter är ett begrepp som inte särskilt ofta används bland förskollärare, menar respondenterna. Koncentrationssvårigheter är en benämning som mer hör hemma i skolvärlden där också svårigheterna lättare upptäcks. Detta anser vi dock göra det än mer intressant att ha fokus kring ett förskoleperspektiv och kanske också därför blir av mer nytta att diskutera eftersom det ter sig relativt ouppmärksammat. Det kan således vara svårare att upptäcka dessa barn i förskolan, bland annat eftersom det blir komplicerat att skilja på frekventa, vardagliga ”koncentrationssvårigheter” kopplat till förskoleålder gentemot en mer bestående svårighet.

Vad barn med koncentrationssvårigheter är finns det flera återkommande begrepp och förklaringar till. Detta stämmer överens mellan så väl respondenterna, tidigare forskning samt våra egna begreppsförklaringar. Ofta beskrivs barn med koncentrationssvårigheter som oroliga och ofokuserade. Vidare har de svårt att sitta still och svårt att ta direktiv och genomföra en uppgift. Berglund (2000) förklarar hur barn med koncentrationssvårigheter är ett ledande problem i skolor. Vi funderar på om detta kan bero på begreppsförklaring. Det vi skrivit ovan som beskriver barn med koncentrationssvårigheter är sådant som egentligen vem som helst skulle kunna ha tillfälligt, både vuxna och barn. Eventuellt skulle kanske en utveckling av begreppsförklaringen vara nödvändig. Vi tänker oss att det som går att observera hos dessa barn måste ske under en längre period och vara återkommande vid liknande situationer. Alltså kan det vara ett ledande problem just eftersom många barn ingår och kan ingå under begreppet. Likt vad respondenterna uttryckte tror vi att barn behöver möta förskollärare som inte kräver detsamma av alla. En respondent menar att ligga steget före kan vara ett vinnande koncept i arbetssättet med dessa barn, vilket kan vara något att utgå från.

Respondenterna menar att barn med koncentrationssvårigheter bör mötas med reflektion och ett medvetet förhållningssätt. Likväl skulle observationer kunna underlätta upplägget vid samlingar och uteaktiviteter. Vi kan tycka att detta är något som ingår i förskollärares yrkesprofessionella förhållningssätt. Att kontinuerligt som naturliga

inslag i verksamheten observera, dessutom oavsett hur stor eller liten barngruppen är. Olsson och Olsson (2007) beskriver också dessa observationer som en regelbunden åtgärd med slutsatser kan vara avgörande för barn med koncentrationssvårigheter och det arbete observationerna kan leda till. Samtidigt kan observationer enligt Grahn m.fl. (1997) vara komplicerat. Vi bedömer dock att försök till observationer och genomförande av någon slags observation är att föredra över att inte observera alls. Emellertid är observationer utan reflektioner antagligen inte av värde för barns bästa.

Ett perspektiv som belystes först av respondenterna (se 3.3.4) var betydelsen av utomhuspedagogik beroende på hemförhållanden. Det kan vara så att respondenterna, med de erfarenheter de har med sig, kopplar studiens ämne till specifika barn och därför tar upp orsaker. Detta medan vi måhända har en mer teoretisk koppling till själva begreppet och därför inte alltid kopplar till enskilda barn. Vår ursprungliga uppfattning var att hålla orsaker till koncentrationssvårigheter utanför studien eftersom vi istället ville fokusera på vad som kan göras för dessa barn. Kanske går det inte att hitta positiv påverkan på barn med koncentrationssvårigheter utan att beröra varför de har svårigheter. Orsak och lösning kan höra samman för att öka barns koncentrationsförmåga men fokus kan ändå ligga på de möjligheter som finns att tillgå.

4.2.3 Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter

Respondenterna diskuterar huruvida planerad utomhuspedagogik ökar eller minskar barns koncentrationssvårigheter. Dels ser de risken med att planerad utomhuspedagogik gör det ännu svårare att koncentrera sig utomhus eftersom där finns annat att fokusera på än det som är planerat. Dels kan det vara precis tvärtom, att en "vanlig inomhusuppgift" blir spännande och intressant i en ny miljö. Respondenterna menar att det blir en större utmaning eftersom situationen blir ny och spännande och barn med koncentrationssvårigheter klarar att koncentrera sig. Strotz och Svenning (2004) belyser dock vikten av en reflekterad miljö som anpassar sig till det syfte som finns och bör därför vara en del i planerandet. En tolkning vi kan göra i och med respondenternas uttalanden kan vara att med utomhusmiljön kan koncentrationssvårigheten försvinna eller minska, vilket torde vara målet förskollärare strävar efter.

Vi ser olika hinder och möjligheter med utomhuspedagogik. Respondenterna diskuterade också om fasta rutiner som de tror underlättar för barn med koncentrationssvårigheter. Vi tänker att om de planerade utomhusaktiviteterna görs till fasta rutiner i verksamheten kanske inte utomhusmiljön påverkar mer negativt än vad inomhusmiljön kan göra. Det är istället den oplanerade utomhuspedagogiken som anses vara viktigast enligt respondenterna. Ändå är det denna del respondenterna belyser minst under intervjuerna. Kanske kan det vara så att den ses som självklar i verksamheten, eller så kan det vara eftersom förskollärare då inte styr eller planerar det som händer och sker. Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) förklarar att verksamheten måste utgå från barns naturliga rörelsebehov och därav anser vi att det bör ske i både den planerade och den oplanerade utomhuspedagogiken.

Under sista delen av intervjuerna beskrev respondenterna sina önskningar för utveckling för barn med koncentrationssvårigheter kopplat till utomhuspedagogik. Det var intressant att följa hur en respondent ändrar sig medan samtalet löper. Först menar respondenten att mer personal är att föredra för barn med koncentrationssvårigheter men

ändrar sig sedan till att istället föredra mindre barngrupper. För oss är debatten om storlek på barngrupper relativt vanligt återkommande i alla möjliga sammanhang och det är något vi tror att de allra flesta inom förskolevärlden har en åsikt om. För oss ter det sig som en relativt enkel utväg, att debattera om mindre barngrupper gentemot att göra det man kan med de förutsättningar som finns.

Szczepanski m.fl. (2006) poängterar att utomhuspedagogik inte är mer helhetsbetonad än andra miljöer och utvecklingstillfällen (exempelvis inomhus). Vi tror att det är viktigt att reflektera kring varför en viss pedagogik används eller bör användas. Fungerar en verksamhet som den är för barns bästa är stora förändringar inte alltid att föredra. Men vi tror på olika alternativ beroende på vad det är för barn som finns i den aktuella barngruppen. Att barn med koncentrationssvårigheter är relativt vanligt i skola, som Berglund (2000) skildrar, men inte lika tydligt i förskola kan, som vi beskrivit ovan, bero på begreppsförklaring. Men det kan också vara så att den verksamhet förskolan idag bedriver kan fungera så pass väl att barn med koncentrationssvårigheter inte syns. Det arbetssätt som finns på många förskolor idag kan vara förebyggande för svårigheter och vi ställer oss frågan om allt för stora förändringar blir nödvändiga. Samtidigt som utveckling och framåtskridande bör vara ledande i förskoleverksamhet. Szczepanski m.fl. (2006) förklarar vidare att utomhusmiljö kan utveckla koncentrationsförmåga men det är beroende av att utomhusmiljön är medveten och väl stimulerande. Att enbart släppa ut barnen på förskolegården utan någon medveten reflektion eller på en gård som inte lever upp till dessa krav förbättrar i sig alltså inte koncentrationsförmågan. Det krävs något mer.

Det centrala för oss är hur utomhuspedagogik kan påverka barn med koncentrationssvårigheter och om det kan vara ett alternativt arbetssätt för utveckling. Vår allmänna uppfattning är att utomhuspedagogik påverkar barn när det gäller hälsotillstånd. Enligt den tidigare forskning vi belyst ingår koncentrationsförmåga många gånger under barns hälsotillstånd. En ny insikt från vår sida har också blivit reflektion kring huruvida begreppet *koncentrationssvårigheter* blir nödvändigt eller inte. Berglund (2000) uttrycker:

Det finns ett värde i att kunna beskriva elevers svårigheter på ett sådant sätt att etikettering undviks. (s. 28)

Med en reflekterad utomhusmiljö som inbjuder till så väl fri lek som planerade aktiviteter ges barn med koncentrationssvårigheter möjlighet att få uppleva en verksamhet med mindre svårigheter. En annan slutsats vi kan dra är att med utomhuspedagogik kan barn med koncentrationssvårigheter få utlopp för sitt ökade rörelsebehov. Barn ges också möjlighet att bibehålla koncentrationen vid planerade pedagogiska tillfällen så länge den är väl reflekterad och medveten av förskollärare.

4.3 Förslag till fortsatt forskning

Något vi reflekterat kring angående resultatet är respondenternas välvilja till att främja barn med koncentrationssvårigheter och att de finner utomhuspedagogik som en viktig del i verksamheten. Det hade varit intressant att göra en fördjupning av studien genom att inte enbart genomföra intervjuer utan också observera hur vi kan förstå det som händer i verksamheten satt i relation till intervjuerna. Hur kan det som respondenterna uttryckte framträda i verksamheten? Ett annat perspektiv att fördjupa sig vid är att jämföra (med så väl intervjuer som observationer) förskolor med en profilerad utomhuspedagogisk verksamhet gentemot kommunala förskolor utan profilering och undersöka barns koncentrationssvårigheter och utvecklingsmöjligheter.

4.4 Avslutning

Vår uppfattning är att studien berör något som kan vara relevant för så väl blivande förskollärare som verksamma förskollärare (och för all del lärare i övrigt). Det ligger i våra erfarenheter att de allra flesta blivande förskollärare har mött eller kommer att möta barn med koncentrationssvårigheter. Det blir därför viktigt att förstå hur vi kan möta dessa barn och att utomhuspedagogik kanske kan vara ett alternativ.

Studiens pedagogiska implikationer kan vara att visa på utomhusmiljöns påverkan på utveckling. Sammanfattningsvis är det en ökad medvetenhet om utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter vi vill få fram.

Referenser

Berglund, Lars (2000). Koncentrationssvårigheter. Strukturaspekter och åtgärdsperspektiv. *Pedagogisk Forskning i Sverige, årg 5, nr 1, 2000*. s. 19-29. Tillgänglig: <http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/berglund.pdf> [2009-12-03]

Brügge, Britta & Szczepanski, Anders (2007). Pedagogik och ledarskap. I: Britta Brügge, Matz Glantz & Klas Sandell (red.) *Friluftslivets pedagogik*. (s. 25-52). (3: dje uppl.). Stockholm: Liber AB.

Bryman, Alan (2008). *Social research methods*. (3: dje uppl.). Oxford: University Press.

Dahlgren, Lars Owe & Szczepanski, Anders (2004). Rum för lärande – några reflexioner om utomhusdidaktikens särart. I: Iann Lundegård, Per-Olof Wickman & Ammi Wohlin (red.) *Utomhusdidaktik*. (s. 9-23). Lund: Studentlitteratur.

Ericsson, Gunilla (2004). Uterummets betydelse för det egna växandet. I: Iann Lundegård, Per-Olof Wickman & Ammi Wohlin (red.) *Utomhusdidaktik*. (s. 137-150). Lund: Studentlitteratur.

Ericsson, Ingegerd (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer – en interventionsstudie i skolor 1-3*. Malmö Studies in Educational Sciences no. 6. Tillgänglig: http://dSPACE.mah.se:8080/bitstream/2043/7975/1/motorik_sammanfattn.pdf [2009-12-03]

Grahn, Patrik, Mårtensson, Fredrika, Lindblad, Bodil, Nilsson, Paula & Ekman, Anna (1997). *Ute på dagis. Hur använder barn daghemsgården? Utformningen av daghemsgården och dess betydelse för lek, motorik och koncentrationsförmåga*. Alnarp: MOVIUM.

Grindberg, Tora & Langlo Jagtøien, Greta (2000). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur.

Kadesjö, Björn (2007). *Barn med koncentrationssvårigheter*. (3:dje uppl.). Stockholm: Liber Ab.

Kvale, Steinar (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2:a uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Olsson, Britt-Inger & Olsson, Kurt (2007). *Att se möjligheter i svårigheter*. Lund: Studentlitteratur.

Persson, Bengt (2009). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. (2:a uppl.) Stockholm: Liber.

Rienecker, Lotte & Stray Jørgensen, Peter (2002). *Att skriva en bra uppsats*. Malmö: Liber.

Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar (red) (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Strotz, Håkan & Svenning, Stephan (2004). Betydelsen av praktisk kunskap, den tysta kunskapen. I: Iann Lundegård, Per-Olof Wickman & Ammi Wohlin (red). *Utomhusdidaktik*. (s. 25-45). Lund: Studentlitteratur.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Szczepanski, Anders, Malmer, Karin, Nelson, Nina & Dahlgren, Lars Owe (2006). Utomhuspedagogikens särart och möjligheter ur ett lärarperspektiv. En interventionsstudie bland lärare i grundskolan. *Didaktisk Tidskrift, Vol 16, Nr 4, 2006*. s. 90-106. Jönköping University Press. Tillgänglig:

<http://www.didaktisktidskrift.se/pdf/szczepanski.pdf> [2009-09-07]

Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan. Lpfö 98*. Stockholm: Fritze.

Vetenskapsrådet. (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig:

http://www.tenk.fi/hymy/files/Ruotsin_ohje_1990.pdf [2009-11-30]

Westerlund, Anna & Andersson, Kerstin (2008). *I ur och skur. Metodbok för förskola*. Stockholm: Friluftsförbundet.

Wolmesjö, Susanne (2006). *Rörelseaktivitet – lek & lärande för utveckling av individ och grupp*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Öhman, Johan & Sundberg, Marie (2004). Rörelse i naturen – ett alternativt kroppsmöte. I: Iann Lundegård, Per-Olof Wickman & Ammi Wohlin (red). *Utomhusdidaktik*. (s. 171-186). Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Hej!

Vi är två lärarstudenter från Högskolan i Skövde som läser sista terminen (av totalt 3.5år), examensarbete i lärarutbildningen tidiga åldrar. Som examensarbete har vi valt att fördjupa oss kring utomhuspedagogikens påverkan (på barn med koncentrationssvårigheter) i förskolan.

Som en del av studien ingår det intervjuer. Eftersom vi har valt ett förskolläraperspektiv skulle det vara av stort intresse för oss om vi skulle få lov att samtala/ intervjuva några av Er? Skulle det vara möjligt vill vi gärna intervjuva två-tre av Er enskilt. För studiens skull ser vi gärna att intervjuerna bandas. Frågornas karaktär kommer inte på något sätt att avslöja Er identitet, som självklart kommer att vara helt sekretessbelagda genom hela studien. Även den förskola som Ni arbetar vid kommer att vara totalt sekretessbelagd. Vår förhoppning är att frågorna kommer att mejlas till Er i tid före intervjutillfället.

Vi hoppas att detta är något ni kan tänka Er att ställa upp på då vi är mycket intresserade av Era erfarenheter och åsikter. Vi tänker oss närsomhelst under hela vecka XX, från XX/XX-XX/XX, helt upp till Er när ni kan. Hör gärna av Er när ni vet om ni har möjlighet att ställa upp.

Vid frågor mejla: XXXXXXX eller ring XXXX-XXXXXX (XXXXX)

Tack så jättemycket på förhand. Vi ser fram emot att få träffa Er!

Med vänliga hälsningar

Sanna Bergenholtz och Fanny Wall

Bilaga 2

Intervjufrågor

Inledning & Bakgrund

- Hur länge har du varit verksam förskollärare? (Vilken utbildning?)
- Hur länge har du arbetat vid denna förskola?
- Tidigare förskolor?
- Ålder på barnen du arbetar med nu?

Utgångspunkt A - Utomhuspedagogik

- Vad är utomhuspedagogik för dig?
- När utomhuspedagogiska aktiviteter planeras, hur görs detta? Exempelvis utifrån den specifika barngruppen och de olika individernas behov?
- Hur ofta är barnen utomhus? Hur mycket av den tiden är planerad/oplanerad?
- Mål med utomhuspedagogiken/varför är ni ute?

Utgångspunkt B – Barn med koncentrationssvårigheter

- Vad är barn med koncentrationssvårigheter för dig?
- Hur möter du barn med koncentrationssvårigheter?
- Skulle du vilja göra något annorlunda för barn med koncentrationssvårigheter? (än det du gör idag)

Utomhuspedagogikens påverkan på barn med koncentrationssvårigheter

- Vad anser du om hur utomhuspedagogik påverkar barn med koncentrationssvårigheter?
- Hur tror du att utomhuspedagogik *kan* påverka barn med koncentrationssvårigheter?

- Möjligheter med utomhuspedagogik för barn med koncentrationssvårigheter?
- Hinder med utomhuspedagogik för barn med koncentrationssvårigheter?
- Hur önskar du att det skulle vara?